

ROELAND VAN MOURIK • redacteur nd.nl/columns

VERLOSSERKERK

Het was een van de eerste kerken die ik bezocht in mijn nieuwe woonplaats. Niet voor een kerkdienst, maar voor een gemeenteavond. Het rapport 'Meer dan de som der delen' lag op tafel. Er volgde een heftige discussie over een onvermijdelijke kerksluiting. Omdat ik nieuw was, snapte ik nog niet veel van de voorbijvliegende emoties. Eens fietste ik erlangs en stond er Verlo Serkerk op de gevel. Toen heb ik m'n hoofd gebroken over wie Verlo Ser zou kunnen zijn. Nooit achter gekomen, ook niet na flink googelen, en opeens viel het kwartje: de letter S was van de gevel gevallen. Later bezocht ik er een kerkdienst nadat ik diep in de zaterdagnacht terug was gekomen van een vakantie. De dienst in deze kerk begon wat later dan die in mijn eigen gemeente. Ik werd geraakt door een prachtig wandkleed met een afbeelding van de storm op het meer. 'Wees maar gerust, ik ben het', stond erop. De dominee die voorging verwees ernaar in zijn preek. De kerk was op zaterdag ook open. Ik liep er weleens binnen na het boodschappen doen, heerlijk om er te genieten van de rust. Het gebouw doet nu geen dienst meer als kerk. Wel was er afgelopen week een stembureau gevestigd. Zo was ik er weer eens en kwamen de goede herinneringen als vanzelf boven.

KLAARTJE PETERS • bestuurskundig onderzoeker; in 2015 publiceerde zij 'Een doodgewoon kabinet' over de paarse kabinetten tussen 1994 en 2002 nd.nl/opinie BEELD ANP / BART MAAT

MEDISCH-ETHISCH VOORSTEL
KAAG JUIST ZEER ZUIVER

... Onderzoeker André Poortman en hoogleraar psychiatrie Damiaan Denys verzetten zich tegen het voorstel van D66-lijsttrekker Kaag om medisch-ethische kwesties buiten de formatieonderhandelingen te houden. Dat mag, maar in hun argumentatie leunen ze op onwaarheden.

Poortman en Denys betogen, net als ChristenUnie-lijsttrekker Segers overigens, dat Sigrid Kaag met haar voorstel om geen coalitieafspraken te maken over 'voltooid leven' het onderwerp tot taboe verklaart. Zij stellen dat D66 van opvatting is 'dat standpunten over leven en dood onbetwistbaar zijn, en dus enkel kunnen worden aanvaard of verworpen, maar niet overlegd...' (Nederlands Dagblad 17 maart). De stellingname van D66 'slaat het debat bij voorbaat dood'.

Dit is feitelijk onjuist, en een omdraaiing van de werkelijkheid. Het voorstel van Kaag betekent namelijk dat er juist wél zal worden overlegd over een eventuele juridische regeling voor 'voltooid leven', namelijk in een openbaar debat over het initi-

atiefvoorstel van D66. Dat debat zal plaatsvinden op de enige plek waar een dergelijk belangwekkend debat hoort plaats te vinden, namelijk in het parlement. En omdat er dan geen coalitieafspraken over het dossier zijn gemaakt, kunnen alle 150 Kamerleden vrij bepalen hoe zij stemmen. Het onderwerp zal dus juist niet 'onbetwistbaar' zijn, er zal een levendig debat en vrije stemming over plaatsvinden.

'Segers is degene die het onderwerp wil parkeren.'

'Onbetwistbaar' en onnavolgbaar zou het onderwerp juist worden als er achter de gesloten deuren van de kabinetsformatie afspraken over zouden worden gemaakt, waar Kamerleden van de coalitie zich vervolgens aan moeten houden in de Haagse politieke praktijk, ook als zij

persoonlijk anders denken over dit onderwerp. Overigens zou er volgens Segers maar één soort afspraak mogelijk zijn in de formatie, en dat is géén regeling voor voltooid leven. Een regeling is voor hem namelijk 'geen begaanbare weg', zo vertelde hij deze week op radio 1. Wie verklaart hier nu iets tot taboe? Voor iedereen die de parlementaire politiek volgt, is glashelder wat de politieke situatie is: D66 hoopt of verwacht dat in de Tweede Kamer, net als onder de Nederlandse bevolking (blijkens gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek), uiteindelijk een meerderheid voor haar initiatiefwetsvoorstel zal stemmen. Segers vreest dat het zo zal gaan, en wil het onderwerp daarom in de formatie 'parkeren', net als dat vier jaar geleden is gebeurd bij de vorming van het kabinet-Rutte III. Dat kan hij willen, maar Kaag bediscussieert het onderwerp liever in de volle openbaarheid in de Tweede Kamer. Dat zij er dan door beide heren van wordt beschuldigd het debat 'dood te slaan' lijkt mij niet terecht en de omgekeerde wereld. <

Ruim een jaar geleden kwam het onderzoeksrapport Voltooid leven uit, waar Pia Dijkstra toen namens D66 op reageerde tegenover de pers.

PETER VAN DEN BERG, ANGELIQUE VAN DER LIT-VAN VELDHUIZEN, JOLANDA RODENBURG-BONS

VAN ROUW NAA

... De Verenigde Naties hebben 20 maart uitgeschreven als de Internationale Dag van Geluk. Kun je gelukkig zijn als je ernstig chronisch ziek bent? Dat vraagt veel, maar het kan.

Wie geconfronteerd wordt met ziekte zal wellicht niet denken aan een gelukkig en verrijkt leven. Wij brengen daarom graag onder de aandacht dat gezondheid niet vanzelf spreekt, maar dat een chronisch zieke mens meer is dan zijn ziekte. We zijn ervaringsdeskundigen: Peter van den Berg heeft parkinson, Angelique van der Lit-van Veldhuizen heeft ALS en Jolanda Rodenburg-Bons heeft de spierziekte HMSN. Yvette van de Veerdonk is coach en vertrouwenspersoon; haar man overleed in 2012 aan een ernstige ziekte en Heina Zeeman-Teeuwissen is coach.

Je belandt via een haarspeldbocht aan de ruwe kant van het leven.

Als de diagnose chronisch(-progressief) ziek wordt uitgesproken, is het alsof je via een haarspeldbocht aan de koude en ruwe kant van het leven bent terechtgekomen. Je lijf, je kompas, laat je in de steek. Bij sommige chronische ziekten zijn de symptomen, de progressieve ontwikkeling van de ziekte of bijwerkingen van medicijnen zodanig dat er karakterverandering optreedt en je niet meer wordt die je was. Dat vraagt intens veel van de zieke en van degenen die om de zieke heen staan. Het betekent, naast de grote en steeds terugkerende stap van moeten naar willen, het volgende: de werkelijkheid onder ogen zien; de pijn van het verlies ervaren en daarmee leven; je aanpassen aan de wereld na het verlies en de mooie dingen uit het verleden koesteren; opnieuw leren genieten van het leven en herinneringen levendig bewaren, evenals dankbaar zijn om wat vandaag goed ging. We vatten dit proces graag samen met: van

chronische rouw naar gedragen veerkracht. Verdriet, kansen, terugval en veerkracht, het zijn woorden die elkaar lijken uit te sluiten. Ze horen toch ook weer bij elkaar als je waarde hecht aan zingeving, geloof en hoop. De stelling dat je kunt leren gelukkig te zijn, zal menigene tegen de borst stuiten. Dat snappen wij maar al te goed. Wij hebben daar dagelijks persoonlijk mee te maken of zijn er professioneel bijna dagelijks bij betrokken. Toch is het mogelijk. Daarom willen enkele praktische handreikingen doen.

ZEOK ERVARINGSDESKUNDIGHEID
Deel de teleurstelling met tegenslag en leer van elkaar. Het eenvoudig

UIT DE KRANTEN

... Een overzicht van meningen over de verkiezingen uit andere kranten.

De versnippering in de politiek bereikt met vier nieuwkomers een hoogtepunt. Nieuwe partijen komen vaak niet voor algemene belangen van de bevolking op, maar voor een specifiek onderwerp.

Trouw

De huidige coalitie heeft er door de groei van VVD en D66 zetels bij ge-

kregen. Dat is een prestatie, in de coronapandemie, de economische crisis en beperkende coronamaatregelen. Kennelijk wordt de toeslagenaffaire niet zwaar aangerekend.

Hoe sneller beleid wordt gemaakt op basis van het nieuwe kiezersmandaat, hoe beter. Door niet op voorhand alles tot in de details vast te willen leggen, zoals gebeurde onder Rutte III, kunnen de partijen het sneller eens worden. Met een akkoord dat niet volledig is dichtgetimmerd blijft er ruimte voor nieuwe ideeën en wordt de tegenmacht van de Tweede Kamer vergroot.

, YVETTE VAN DE VEERDONK, HEINA ZEEMAN-TEEUWISSEN • (ervarings)deskundigen chronische ziekte nd.nl/opinie BEELD ISTOCK

AR VEERKRACHT

Ontken niet je pijn, verdriet, zorgen en angsten.

zien en herkennen van gelijke of vergelijkbare situaties kan soms al enorm helpen.

ONTDEK JE TALENTEN

Ieder mens heeft talenten. Ontdek ze (opnieuw) bij jezelf, durf elkaar daarop te bevragen en/of op te wijzen zodat deze talenten 'geactiveerd' worden. Het geeft (weer) eigenwaarde én maakt nuttig voor mens en maatschappij.

WAARDEER

Zie de grote en kleine mooie dingen van het leven en geniet daarvan. Chronisch zieken weten uit ervaring en 'als geen ander' dat vanzelfsprekendheden niet (meer) bestaan. Het leven wordt daarmee niet alleen een

oefening in geduld maar ook in dankbaarheid.

MISLEID PIJN EN ONGEMAK

Chronisch zieken kunnen te maken hebben met pijn. Probeer door leuke dingen, afleiding en dergelijke de focus te verleggen.

PAS OP VOOR DE GLIJBAAAN

Pijn en verdriet ervaren? Dat mag, maar blijf daarin niet hangen want voor je het weet, glijdt je af van treuren via betreuren in zeuren.

DURF GRENZEN TE Overschrijden

Het leven in balans brengen maar af en toe de grenzen overschrijden. Door gebrek aan energie of andere beperkende factoren moeten chro-

nisch zieken continu afwegingen maken. Afwegingen tussen 'mee-doën' en 'vermijden'. De keuze maken om toch een mooie dag te beleven waar je lang op terug kunt kijken. De zure gevolgen ervaar je de dag erna, maar de ervaring ligt opgesloten in je hart (en wellicht ook in andere harten).

ZIE EEN BAALDAG ONDER OGEN

Iedere nieuwe dag met veerkracht, flexibiliteit en waardering tegemoetvallen? Dat lukt niemand. Zie dat onder ogen. Ontken niet je pijn, verdriet, zorgen en angsten. Ze zijn reëel en horen bij dit leven. Praat erover. Dan geef je woorden aan emoties en erken je de tegenslagen die op je pad zijn gekomen. <

NRC
HANDELSBLAD

Twee maanden geleden trad het kabinet af vanwege de toeslagenaffaire, maar in de campagne speelde de toeslagenaffaire nauwelijks een rol. Rutte kreeg één keer een gedupeerde tegenover zich, Kristie Rongen. Een volgend kabinet moet serieus met dit onderwerp aan de slag, serieuzer dan Rutte III heeft gedaan.

De Telegraaf

In de campagne ging het weinig over de gevolgen van corona. Het wordt

cruciaal dat een nieuw kabinet perspectief biedt en vertrouwen wint. De les uit de kredietcrisis voor een te verwachten kabinet-Rutte IV is: geen verrassingen en geen getreuzel.

Reformatorisch Dagblad

D66 zal bij de formatie naar links kijken, de VVD naar rechts. Hopelijk komen ook de CU of SGP in beeld, al zal dat door de winst van D66 en de verschillende standpunten rond medisch-ethische kwesties niet eenvoudig zijn. De politieke dilemma's en vragen waar ons land voor staat, vragen bovenal om gebed. Want ondanks de uitslag geldt: de mens wikt, maar God beschikt.

FrieschDagblad

De vier nieuwe partijen geven een duidelijk signaal dat een substantieel deel van de Nederlandse bevolking niet het idee had dat hun mening de afgelopen vier jaar genoeg terug te horen was in de Tweede Kamer.

deVolkskrant

De acht zetels van JA21 in de Eerste Kamer kunnen een extra reden zijn voor de andere partijen om met JA21 een coalitie te vormen.

COLUMN

Theanne Boer is zelfstandig tekstschrijver. Zij schrijft elke derde vrijdag van de maand een column.

THEANNE BOER nd.nl/columns

LYNX RECHTS

De Lynx Rechts. Kent u dat boek? Het is geschreven door mijn dierbare vriend en collega Peter van Dijk. In het boek mogen de kinderen van papa Vrolijk elk hoofdstuk een dier, een land en een beroep kiezen waarmee hij een verhaal moet verzinnen. Het verhaal van de lynx Rechts gaat over een veilingmeester in Barendrecht die het verschil niet weet tussen links en rechts. Als de tomtomstem links zegt, gaat hij rechts en zo belandt hij nogal eens in de sloot. Hoe de veilingmeester dat uiteindelijk oplost, leest u maar in *De Lynx Rechts*. Links-rechts. Er waren tijden dat ik daar nogal ongenueanceerd over dacht. Links was in mijn ogen sociaal, rechts was asociaal. Ik kon dan ook niet begrijpen dat een christen rechts zou stemmen. 'Een christen moet wel socialist zijn', zei een theoloog ooit en daar was ik het mee eens. Nog steeds trouwens, als u het mij op de vrouw af vraagt.

gelukkig rechts

Jaren geleden had ik een gesprek met de directeur van een zeer christelijke hulporganisatie op een conferentie over christelijke ontwikkelingshulp. Er waren sprekers en er was een debat en in het vuur van z'n betoog riep deze man: 'Maar gelukkig zijn we nog wel rechts!' Hij had de lachers op z'n hand, behalve mij. Dus ging ik in de pauze naar hem toe en vroeg: 'Hoe kun je in vredesnaam rechts zijn als je in deze branche werkt? Wat versta jij eigenlijk onder rechts?' Want ik dacht: laten we eerst maar eens naar definities vragen, voor de beeldvorming.

De man ging wijdbeens voor mij staan, handen in z'n zakken, bekeek mij van top tot teen, knikte goedkeurend en vatte toen zijn begrip van 'rechts' kort en bondig samen: 'Een kleine overheid en: geld is niet verkeerd!' Ik ben het nooit vergeten. Een kleine overheid en geld is niet verkeerd. Oké. Geen ge-bemoei uit onchristelijk Den Haag en je halve vermogen, dat je vergaard hebt met slim ondernemen, wegge-

'De man bekeek mij van top tot teen.'

ven aan Afrika. Zou dat werken? Misschien wel.

Al met al leidde dat gesprekje ertoe dat het begrip 'eigen verantwoordelijkheid' een rol ging spelen in mijn definities van links en rechts. Niet dat dat aantoonbare invloed had op mijn stemgedrag, maar het hielp bij het aanbrengen van enige nuance. Want het is waar. Als je God afschaft, wordt de overheid de nieuwe god, zei G.K. Chesterton. Daar heeft christelijk-rechts gelijk in. Laten we ons gedrag niet laten bepalen door een overheid, maar door ons geloof in Jezus, die zei: 'Vrees God, eer de keizer.' Politiek is gelukkig niet alles.

Maar toch ... Ik zie het zo vaak fout gaan. Ook in mijn eigen leven. Hoe moeilijk is het om af te zien van dat halve vermogen, om niet vastgeplakt te raken aan dat niet-verkeerde geld. Hoe verleidelijk is het om eerst voor jezelf te zorgen en dan pas voor een ander. Hoe makkelijk is het alleen aan morgen te denken en niet aan overmorgen. Om corona te bestrijden met vaccins en testen en klimaatverandering met technische hoogstandjes en niet door radicaal anders om te gaan met de natuur.

Natuurlijk moet de zaak niet dichtgeregeld worden. De toeslagenaffaire is daar een zeer wrang voorbeeld van. Maar als voor het opkomen voor alles wat kwetsbaar is, mens en natuur, wat wetten en regels nodig zijn: gaag. Dan maar een wat grotere overheid en wat minder geld op eigen rekening. Maar goed, ik ben dan ook hartstikke links, hè.

tussen wal en schip

In elk geval blijven we, na de teleurstellende verkiezingsuitslag, achter met onszelf en met onze naaste, dichtbij en ver weg. Met mensen die tussen wal en schip raken en die meer gebaat zijn bij hulp dan bij een beschuldiging. Met dieren die naar adem happen en met een stuk natuur ter grootte van een krant. En de Heer bracht Adam en Eva in de hof van Eden en zei: 'adat' en 'shamar'. Wat betekent: tot bloei brengen en beschermen. Zelf doen. Overheid of niet. Als we daarmee de vluchteling én de lynx binnen onze landsgrenzen krijgen, ben ik tevreden.